Theory and Practice in Teachers Education

Farhangian University

Print ISSN: 2645-7156
Online ISSN: 2645-7717

Identifying the Factors Influencing Student-Teachers' Attitudes Towards Choosing Teaching as a Career Path

Sakineh Hobbi Gharatapeh [1]✉, **Leila Firouzi** [2], **Mohammad Hassani** [3], and **Farzaneh Durud** [4]

1. *Corresponding author*, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: s.hobbi@urmia.ac.ir
2. Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: l.firouzi@urmia.ac.ir
3. Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: m.hassani@urmia.ac.ir
4. Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: Farzanedrud@gmail.com

Article type:
Research Article

Received: 2026/02/21
Reviewed: 2026/05/29
Accepted: 2026/09/21
Published Online: 2026/11/05
Pages: 349-376

Keywords:
Choice of the Teaching Profession
Student Teachers' Motivations
Teacher Education
the Teaching Profession
Professional Identity
Career Path

ABSTRACT

Background and Objectives: Given the challenges in recruiting and retaining high-quality teachers, understanding motivations for entering the teaching profession is a fundamental necessity. The aim of the present study was to qualitatively explore the factors influencing the choice of teaching as a career among student teachers at Farhangian Universities in West Azerbaijan Province. **Methods:** The study employed thematic analysis as its analytical approach. Data were collected through semi-structured interviews with 32 student teachers (male and female) selected via purposive sampling and were analyzed using MAXQDA software. **Findings:** Results from open, axial, and selective coding indicated that choosing the teaching profession is a multidimensional phenomenon shaped by the interaction of five main categories: (1) individual factors, focusing on personal interest, psychological security, and the desire for self-knowledge; (2) social factors, including social status, family influence, and the aspiration to impact society; (3) cultural factors, emphasizing religious standing and spiritual sanctity; (4) economic factors, such as salary, benefits, and job security; and (5) environmental and professional factors, including occupational autonomy and school working conditions. **Conclusion:** The findings revealed that although economic and job security factors act as motivators, intrinsic motivations, altruistic values, and a sense of mission remain central in decisions to enter the teaching profession.

Cite this Article: Hobbi gharatapeh, S., Firouzi, L., Hassani, M., & Durud, F. (2026). Identifying the Factors Influencing Student-Teachers' Attitudes Towards Choosing Teaching as a Career Path. *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, *12*(22), 349-376. https://doi.org/10.48310/itt.2026.22494.1326

© the authors
Publisher: Farhangian University

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Teachers play an undeniable role in providing quality education and leading society towards prosperity. The quality of education depends on teachers' performance; therefore, teachers' work is the basis of reforming education in any country. The Fundamental Transformation Document of Education highlights the significant role of teachers and their special status among other professions. It underlines their critical role in accomplishing the goals of the official education system in Iran. Recognizing factors that encourage individuals to choose this profession is of particular importance, especially now when society is experiencing dramatic social and economic changes. Prospective teachers differ in terms of their personal characteristics, backgrounds, experiences, and motivation to teach. Therefore, it is essential to explore factors associated with teachers' willingness to perform this profession in order to understand how they influence students' motivation.

Research Question(s)

This study tries to answer the following research questions:

What are the factors that influence the attitudes and decisions of student teachers at Farhangian University in relation to choosing the teaching profession?

Do male and female student teachers differ in terms of the factors that influence their choice of teaching as a career?

Literature Review

International studies have identified three main categories of motives for choosing teaching as a career: intrinsic motives for self-realization, extrinsic motives, and altruistic motives to serve the community and the fatherland. Heinz's (2015) review of the literature revealed that the tendency to teach as a result of intrinsic and altruistic motives is more typical of developed

countries, while extrinsic motives are more common in developing countries. According to Yüce et al. (2013), altruism prevails among females, whereas the extrinsic factor is more common among males. Bergmark et al. (2018) showed that for prospective teachers, professional identity is multidimensional, which includes such motives as those mentioned above, which facilitate program completion and teaching sustainability. Finally, Alvariñas-Villaverde et al. (2022) concluded that altruistic and socio-centric motives are the most widespread across different cultures.

The researchers investigated differences in motives between male and female students, as well as between humanities and STEM students. Thus, according to Efe et al. (2012), Turkish female students and humanities students have a more positive attitude towards the teaching profession than their counterparts. Akpochafo (2020) found that for Nigerian students, despite poverty, social desirability and the opportunity to contribute to the country's development are more important motives for choosing a teaching career than money. Augustinienė and Stanišauskienė (2025) found that Lithuanian students are guided by strong intrinsic and altruistic motives when choosing a teaching career, despite the low social status of teachers in the country. Pacursa et al. (2023) showed that students consider teaching a prestigious profession; therefore, they are motivated to choose it to follow role models and imitate admired people, including family members. Finally, Li and Guo (2024) found that altruistic motives for choosing teaching are formed as a result of socio-cognitive interactions, in which socio-cultural, affective, and situational factors interact. Trávníčková (2021) showed that students' views on teaching change throughout their studies at the university.

The research findings also differ in Iran. Thus, Khosravi and Bani Amrian's (2016) study revealed that Iranian male students were more likely to choose the teaching profession for extrinsic reasons, such as employment security and exemption from military service, while females were more likely to choose teaching due to social prestige. According to Sharbatiyan et al. (2024), socioeconomic causes are the determining factor for the prevalence of

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

extrinsic motives in Iranian students' career choices. Eghtesadi Roudi's (2017) research, in turn, identified sacredness as the most common motive for choosing a teaching career among Iranian students. Ghavami Rad et al. (2015) found that teachers were more likely to choose an intrinsically motivated teaching career, while student teachers were guided more often by extrinsic motives. Mahmoudi et al. (2021) showed that in Iran, social participation motives, abilities, and working with children were the most common among student teachers.

Methodology

The present study is a qualitative study conducted to determine the influencing factors on the career choice of student teachers based on an interpretivist paradigm. The study was performed among student teachers studying at Farhangian University located in West Azerbaijan province in the 2024–2025 academic year. The sample size of the current study was selected using purposeful sampling to secure diverse responses. Data collection was continued until reaching saturation, resulting in interviews with 32 participants. The study used semi-structured interviews as the research instrument. Each interview session lasted 30 to 50 minutes and was recorded and transcribed verbatim for analysis. The data were analyzed using inductive thematic analysis through three stages of open, axial, and selective coding with the aid of MAXQDA software.

Results

The results of the study identified 5 categories of influencing factors on career choice among student teachers. The factors included individual factors, social factors, culture-related factors, economic factors, and environmental-professional factors.

Individual factors comprised psychological safety, the attraction to the educational environment, student teachers' interest, and self-knowledge. Student teachers stated that teaching provided them psychological comfort, helped them find their way, introduced self-efficacy, and enabled them to feel

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

useful. Social factors included social prestige, the effect of family members, and the desire to serve society. The participants claimed that teaching was one of the most respected jobs in society, and no profession was above teaching, as it was the basis of other professions. Besides, student teachers believed that society needed teachers, and they wanted to be somebody who could change the community for the better. In terms of cultural factors, students considered that teaching was a religiously valuable profession, and, therefore, it was desirable to pursue teaching rather than any other career.

Economic factors included financial benefits derived from a teaching career, such as salaries, incentives, and job stability. The study found that economic benefits were not among the most influential factors for career choice among student teachers but played a supplementary role in their motivation to teach. The environmental-professional factors consisted of factors related to working conditions, professional independence, and job stability.

The gender-based analysis showed that environmental-professional, individual, and social factors had a similar ranking among male and female student teachers. However, economic factors were more prominent among males, whereas cultural factors were more prominent among females.

Conclusion

The study conducted in this paper indicates that the decision to pursue a career in teaching is determined by a wide range of factors. Therefore, it is essential to implement a multi-faceted approach to teacher training and motivation. The primary interventions that might be implemented in this setting include conducting regular assessments to monitor students' motivation to teach, providing individualized instruction to prevent professional burnout, ensuring that the cultural, social, and professional aspects of teaching are taken into account, and creating platforms for constant dialogue with students in order to help them understand the role of a teacher in society.

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

Ethical Considerations

Adherence to Research Ethics Principles

The authors have observed ethical principles in conducting and publishing this scientific research, and this has been confirmed by all of them.

Author Contributions

This article has been written with the 100% cooperation and collaboration of all four authors.

Data Availability Statement

The data supporting this study were derived from semi-structured interviews with student teachers. The coded data are available from the corresponding author upon reasonable request, subject to confidentiality considerations.

Declaration of Generative AI and AI-Assisted Technologies in the Writing Process

During the preparation of this work, the authors used DeepSeek for language refinement and editorial improvements. After using this tool, the authors thoroughly reviewed and revised the content and take full responsibility for the final manuscript.

Conflict of Interest

No conflicts of interest have been declared by the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank all professors and student teachers who cooperated in this research.

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

نظریه و عمل در تربیت معلمان

شاپا چاپی: ۲۶۴۵-۷۱۵۶
شاپا الکترونیکی: ۲۶۴۵-۷۷۱۷

شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر نگرش دانشجومعلمان نسبت به انتخاب معلمی به‌عنوان مسیر شغلی

سکینه حبی قراتپه [1]✉، لیلا فیروزی [2]، محمد حسنی [3]، و فرزانه درود [4]

۱. *نویسنده مسئول*، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: s.hobbi@urmia.ac.ir

۱. گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: l.firouzi@urmia.ac.ir

۱. گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: m.hassani@urmia.ac.ir

۱. گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: Farzanedrud@gmail.com

چکیده

پیشینه و اهداف: با توجه به چالش‌ها در جذب و نگهدا شت معلمان باکیفیت، درک انگیزه‌های ورود به این حرفه ضرورتی بنیادین دارد. هدف از پژوهش حاضر، واکاوی کیفی عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی در میان دانشجو معلمان دانشگاه‌های فرهنگیان استان آذربایجان غربی بود. **روش‌ها:** روش تحلیل مورداستفاده در این پژوهش تحلیل مضمون بود. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ۳۲ نفر از دانشجومعلمان (دختر و پسر) که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب‌شده، گردآوری و با بهره‌گیری از نرم‌افزار MAXQDA تحلیل شدند. **یافته‌ها:** یافته‌های حاصل از کدگذاری باز، محوری و گزینشی نشان داد که انتخاب شغل معلمی پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل پنج مقوله اصلی صورت می‌گیرد: ۱. عوامل فردی با تمرکز بر (علاقه شخصی، امنیت روانی و میل به شناخت خویش)؛ ۲. عوامل اجتماعی شامل (منزلت اجتماعی، تأثیر خانواده و اشتیاق برای اثرگذاری بر جامعه)؛ ۳. عوامل فرهنگی با تأکید بر (جایگاه دینی و قداست معنوی)؛ ۴. عوامل اقتصادی (حقوق، مزایا و امنیت شغلی)؛ و ۵. عوامل محیطی و حرفه‌ای (استقلال کاری و شرایط محیطی مدرسه). **نتیجه‌گیری:** اگرچه امنیت شغلی و اقتصادی محرک‌های تسهیلگر مهمی هستند، اما انگیزه‌های درونی، ارزش‌های نوع‌دوستانه و رسالت فرهنگی همچنان عامل مهمی در تصمیم دانشجویان برای ورود به این حرفه را تشکیل می‌دهند. این نتایج بر اهمیت اصلاح سیاست‌های جذب و تقویت انگیزه دانشجومعلمان تأکید می‌کند.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۰۲
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۳/۰۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۳۰
تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۵/۰۸/۱۵
شماره صفحات: ۳۴۹-۳۷۶

واژه‌های کلیدی:
آموزش معلم
انتخاب شغل معلمی
انگیزه‌های دانشجومعلمان
حرفه معلمی
هویت حرفه‌ای
مسیر شغلی

استناد به این مقاله: حبی قراتپه، سکینه، فیروزی، لیلا، حسنی، محمد و درود، فرزانه. (۱۴۰۵). شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر نگرش دانشجومعلمان نسبت به انتخاب معلمی به‌عنوان مسیر شغلی. *نظریه و عمل در تربیت معلمان*، ۱۲ (۲۲)، ۳۴۹-۳۷۶. https://doi.org/10.48310/itt.2026.22494.1326

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه فرهنگیان

مقدمه

معلمان نقشـــی بســـیار مهمی در ارائه آموزش با کیفیت ایفا می‌کنند. (Augustinienė & Stanišauskienė, 2025). همچنین در ســطح جهانی این موضــوع پذیرفته شــده اســت که موفقیت هرگونه اصلاح آموزشی تا حد زیادی به کیفیت و عملکرد معلمان وابسته است (Yüce et al., 2013) و منشأ ایجاد هرگونه تحول بنیادین در نظام آموزش‌وپرورش را باید در جایگاه و اعتبار محوری معلم جســتجو کرد. بدون تردید آینده و دور نمای هر کشــوری را می‌توان از نوع نگاه افراد آن جامعه به آموزش‌وپرورش آن دریافت (Bahrami et al., 2020).

معلمان نقشی حیاتی در جامعه ایفا می‌کنند، چراکه علاوه بر مشارکت در پرورش نسل آینده، استمرار رویکردهای مثبت را نیز تضمین می‌نمایند (Pacursa et al., 2023) و تأثیر بسیار قابل‌توجهی بر رشد اجتماعی و عاطفی شاگردانشان و آمادگی آن‌ها برای زندگی، کار و مشارکت در جامعه دارند (Heinz, 2015). علاوه بر این‌ها معلمان نقشی محوری در شکل‌دهی و تداوم انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند(Asadpour et al., 2025) . به همین دلیل در کشورهای مختلف اهمیت معلمان و شغل معلمی در اسناد و قوانین مختلف اهمیت می‌یابد. در ایران نیز در سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش، بر نقش الگویی و جایگاه معلمین تأکید و راهکارهای متعددی برای دستیابی به آن پیش‌بینی شده است (Mahdi Moghadam et al., 2022; Eghtesadi Roudi, 2017). برای تحقق اهداف سند تحول بنیادین، نقش معلم (مربی) به‌عنوان هدایت‌کننده و اسوه‌ای امین و بصیر در فرایند تعلیم و تربیت و مؤثرترین عنصر در تحقق مأموریت‌های نظام تعلیم و تربیت رسمی است(Dehnavi et al., 2024) .

ازآنجاکه تربیت نسل‌های آینده به کیفیت پرورش معلمان امروز وابسته است، موفقیت دانش‌آموزان آینده در عرصه‌های شغلی و تحصیلی به‌طور مستقیم به کیفیت عملکرد معلمان هر جامعه بستگی دارد؛ بنابراین، نقش معلمان کنونی در تربیت صحیح و تضمین موفقیت نسل‌های آینده انکارناپذیر است. عوامل گوناگونی در ورود دانش‌آموزان به دانشگاه فرهنگیان مؤثر است؛ به‌گونه‌ای که این افراد با شرایط فردی متفاوت، پیشینه‌های محیطی و اجتماعی متنوع، تجارب گوناگون و انگیزه‌های مختلف وارد حرفه معلمی می‌شوند (Sharbatiyan et al., 2024).

یکی از جنبه‌های جذابیت حرفه معلمی، منزلت مرتبط با آن است که عامل مهمی در انتخاب شغل است. در برخی از کشورهای جهان (مانند فنلاند، ایرلند، آلمان، سنگاپور)، تدریس بسیار ارزشمند و مورداحترام است و منزلت آن بالا است؛ اما در کشورهای دیگر، جاهایی که این حرفه

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

دست‌کم گرفته می‌شود، منزلت آن متوسط است (مانند استرالیا، بلژیک و فرانسه) یا پایین و در حال سقوط است (مانند ایالات‌متحده و لیتوانی). (Augustinienė & Stanišauskienė, 2025). در ایران اما با توجه به تغییرات اجتماعی اقتصادی سیاسی و فرهنگی که در سال‌های اخیر در جامعه ایرانی به وجود آمده است منزلت اجتماعی معلمان نیز متأثر از این تغییرات همواره موردتوجه بوده است (Bahrami et al. 2020).

همان‌طور که گفته شد عوامل متفاوتی در ورود داوطلبان به دانشگاه فرهنگیان مطرح است. آنان با شرایط متفاوت، بافت‌های محیطی و اجتماعی گوناگون، تجارب متفاوت و انگیزه‌های متنوعی وارد حرفه معلمی می‌شوند. انگیزه آنان در ورود به دانشگاه فرهنگیان و حرفه معلمی بسیار حائز اهمیت است؛ چراکه توانایی معلمان کنونی در ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان آینده، به میزان انگیزه خود آنان بستگی دارد (Sharbatiyan et al., 2024).

امروزه انگیزه‌ها و نگرش‌هایی که معلمان پیش‌ازخدمت هنگام ورود به برنامه‌های تربیت معلم با خود می‌آورند، به‌طور گسترده به‌عنوان عواملی شناسایی شده‌اند که تأثیر بسزایی در رشد بعدی دانشجویان و درنهایت، زمانی که معلم می‌شوند، دارند (Heinz, 2015). داشتن انتظارات روشن آینده‌نگر در مورد علایق و اهداف آینده، به‌عنوان یک تسریع‌کننده برای اقدام به سمت حرفه آینده عمل می‌کند (Hanna et al., 2023). ازجمله ویژگی‌های نگرشی موردنیاز جهت ورود به حرفه معلمی، فراگیرمحوری، ارزشمندی ذاتی حرفه تدریس، باور به رسالت خطیر حرفه معلمی بنا بر اهمیت آموزش‌وپرورش در رشد جامعه، و برخورداری از باورهای شخصی مطلوب در تدریس است. (Adibmanesh, 2024, p. 200)

در ادبیات تربیت معلم، سه نوع انگیزه اصلی برای انتخاب حرفه معلمی مطرح شده است:

انگیزه‌های بیرونی :امنیت شغلی، درآمد، تعطیلات، مزایای اجتماعی، سهولت شغل

انگیزه‌های درونی :علاقه شخصی، رضایت فردی، عشق به حرفه

انگیزه‌های نوع‌دوستانه :خدمت به انسان‌ها، جامعه و کشور (Yüce et al., 2013)

انگیزه درونی با لذت خالص از فعالیت تدریس مرتبط است (Haruana & Millicent Sackey, 2023). در مقابل دانشجویانی که انگیزه بیرونی دلیل اصلی آن‌هاست، ممکن است با خطر انصراف از تحصیل یا تجربه ناخوشی در طول دوره تربیت معلم روبرو شوند. بر این اساس، محققان معتقدند انگیزه‌های فردی برای تدریس را می‌توان به‌عنوان ترکیبی از هر سه طبقه توصیف کرد که به ماندگاری دانشجو در دوره آموزشی و حرفه معلمی کمک می‌کند

(Bergmark et al., 2018). اگر داوطلبان معلمی بر اساس تمایل به معلم شدن، آمادگی برای مشاغل آموزشی و نگرش آن‌ها نسبت به تدریس، محیط، ارزش‌های اجتماعی و نیازهای یادگیرندگان پذیرفته شوند، این فرصت‌ها می‌تواند به کیفیت برنامه‌های آموزش معلم کمک مثبتی کند (Efe et al., 2012).

درک انگیزه‌های اصلی کاندیداها برای جستجوی آموزش معلمی، برای تدوین سیاست آموزش معلم قبل، در حین و بعد از ثبت‌نام در برنامه حیاتی است (Haruana & Millicent Sackey, 2023). درک انگیزه‌های پشت انتخاب‌های شغلی معلمان پیش‌ازخدمت و شناسایی عناصری که چنین انگیزه‌هایی را پرورش می‌دهند، برای افزایش فداکاری معلمان شاغل و کاهش نرخ ترک خدمت در بلندمدت مفید است. (Li & Guo, 2024) از طریق کاوش در ترس‌ها، تردیدها، نیازها، انتظارات و دستاوردهای ادراک‌شده، ممکن است بتوان تصویر کامل‌تری ازآنچه در این فرآیند رخ می‌دهد به دست آورد (Cakmak, 2008).

توانایی معلمان برای انجام مسئولیت‌های حرفه‌ای خود و بهبود کیفیت نظام آموزشی، نیازمند توسعه نگرش‌های مثبت نسبت به حرفه معلمی در حیطه‌های حرفه‌ای و احساسی است. (Ghasemzadeh Alishahi et al. 2024) از سوی دیگر، دانستن انگیزه‌هایی که منجر به انتخاب رشته‌های علوم تربیتی می‌شوند، موجب می‌شود قبل از ورود دانشجویان به دانشگاه، راهنمایی شغلی مؤثرتری انجام دهیم. علاوه بر این، طراحی آموزش‌های اولیه دانشگاهی می‌تواند بهبود یابد تا از کاهش علاقه دانشجویان و تجدیدنظر در مسیر شغلی‌شان جلوگیری شود؛ بنابراین، وضع سیاست‌های مؤثر با هدف تقویت حرفه معلمی و تضمین جذب داوطلبان خوب، نیازمند شناسایی و درک عواملی است که ممکن است داوطلبان را به انتخاب مطالعات علوم تربیتی جذب یا از آن دلسرد کند. (Alvariñas-Villaverde et al. 2022) با توجه به اهمیت حیاتی جذب و نگهداشت معلمان در گسترش و اصلاحات آموزشی همه کشورها بر جذب و حفظ معلمان باکیفیت اولویت می‌دهند. (Shaoan et al. 2025)

با تمامی این تفاسیر عدم توجه به تمایلات و انگیزه‌های معلمان، سبب ماندگاری بدون انگیزه آنان می‌شود که با واژه‌هایی نظیر ریزش، مهاجرت، انتقال و جابه‌جایی درآمیخته است و مشاهده و تکرار آن‌ها عدم تمایل به ماندگاری در حرفه معلمی را نشان می‌دهد (Ebrahimi et al., 2017). نیاز هست توجه پژوهشی و سیاسی معطوف به آموزش معلم، توسعه شغلی، ماندگاری و جذب متخصصان در زمینه‌های خاص شود (Augustinienė & Stanišauskienė, 2025).

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

دیدگاه دانشجومعلمان در طول تحصیلات دانشگاهی به‌طور قابل‌توجهی تغییر می‌کند. یافته‌ها ثابت می‌کند که تحصیلات دانشگاهی کیفیت‌های شخصی جدیدی در تدریس ایجاد می‌کند (Trávníčková, 2021).

ضروری است دیدگاه‌های دانشجو معلمان و انگیزه‌های آنان برای ورود به این شغل به‌صورت مستمر پایش شود زیرا انگیزه معلم یک مسئله جهانی با چالش جذب و حفظ معلمان واجد شرایط و باانگیزه به‌ویژه در سطح دانشگاه است. علیرغم این تحول، تحقیقات قبلی عمدتاً بر جنبه‌های محدود این تصمیم چندبعدی پرداخته‌اند. درنتیجه، به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر که تحولات و تغییرات اجتماعی، اقتصادی و فناوری صورت گرفته است، دیدگاه و انگیزه‌های دانش معلمان به دقت بررسی شود.

بنابراین هدف اصلی این پژوهش، تحلیل عوامل مؤثر بر نگرش و تصمیم دانشجو معلمان برای ورود به حرفه معلمی است.

پیشینه پژوهش

با توجه پیچیدگی‌ها و چندبعدی بودن انگیزه‌های ورود به حرفه معلمی که در مقدمه ذکر کردیم این سؤال پیش میاد که آیا تصویر کاملی از این تصمیم‌گیری در ذهن خود دانشجو معلم‌ها وجود داره یا نه؟ اهمیت جواب به این مسئله در شرایط کنونی و با توجه به تغییرات اجتماعی و اقتصادی سال‌های اخیر نمایان می‌شود. برای اینکه بتوانیم به این سؤال جواب بدهیم باید بدانیم در این زمینه چه مطالعاتی صورت گرفته و شکاف تحقیقاتی را شناسایی کنیم. مطالعات بسیاری در این زمینه در ایران و خارج از کشور صورت گرفته که هر یک به فراخور بافت فرهنگی و اقتصادی بر دسته‌ای از انگیزه‌های ورود به این حرفه و نگرش به این شغل داشته‌اند.

Heinz (2015) در یک مرور سیستماتیک گسترده بر روی ۴۱ مطالعه تجربی در ۲۳ کشور، انگیزه‌های انتخاب شغلی دانشجومعلمان را مورد واکاوی قرار داده است. نتایج این فراتحلیل نشان می‌دهد که اگرچه در کشورهای توسعه‌یافته (نظیر ایالات‌متحده، استرالیا و کشورهای اروپایی)، انگیزه‌های درونی (مانند علاقه به تدریس و دانش موضوعی) و نوع‌دوستانه (مانند خدمت به جامعه و کار با کودکان) عوامل اصلی انتخاب شغل معلمی هستند، اما در کشورهای درحال‌توسعه، عوامل بیرونی (مانند امنیت شغلی، حقوق و منزلت اجتماعی) نقش تعیین‌کننده‌تری ایفا می‌کنند.

یافته‌ها Yüce et al. (۲۰۱۳) نشان داد که انگیزه‌های بیرونی، نوع‌دوستانه و درونی همگی در انتخاب حرفه معلمی نقش دارند. علاوه بر این، درحالی‌که انگیزه‌های نوع‌دوستانه در میان زنان بسیار غالب است، انگیزه‌های بیرونی مبتنی بر منافع مادی در میان مردان غالب‌تر است. همچنین، زنان بیشتر از مردان حرفه معلمی را به‌عنوان انتخاب شغلی نخست خود ترجیح می‌دهند.

Bergmark et al. (2018) در مطالعه‌ای کیفی بر روی ۲۵۹ دانشجو-معلم سوئدی، به واکاوی انگیزه‌ها و درک اولیه آن‌ها از حرفه معلمی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که هویت حرفه‌ای دانشجویان ترکیبی از انگیزه‌های متعدد است که به شکلی مؤثری در اتمام دوره تحصیل و ماندگاری معلمان در حرفه آینده‌شان نقش داشته باشد.

Alvariñas-Villaverde et al(2022) در مطالعه‌ای بر روی دانشجومعلمان اسپانیایی دریافتند که ارزش‌های نوع‌دوستانه و اجتماعی، محرک اصلی انتخاب شغل معلمی هستند. پژوهش آنان نشان داد که در کشورهای مختلف (مانند کانادا، عمان، استرالیا، آلمان و نروژ)، علی‌رغم تفاوت‌های فرهنگی، دانشجویان به دلایل مشابهی (توانایی درک‌شده و ارزش ذاتی) وارد این رشته می‌شوند، اما «ادراکات» از حرفه معلمی، تفاوت‌های فرهنگی هر کشور را منعکس می کند.

در ترکیه یافته‌های تحقیق.Efe et al (2012) نشان می‌دهد که متغیرهای متعددی بر نگرش دانشجویان نسبت به حرفه معلمی اثرگذار است. یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است که دانشجویان زن در مقایسه با مردان و همچنین دانشجویان رشته‌های علوم انسانی در مقایسه با گروه‌های علوم پایه، نگرش به‌مراتب مثبت‌تری نسبت به این حرفه دارند. علاوه بر این، متغیر «انتخاب آگاهانه» نقشی تعیین‌کننده دارد؛ به‌طوری‌که افرادی که تدریس را به‌عنوان اولویت اول خود در آزمون ورودی برگزیده‌اند، اشتیاق و نگرش مثبت‌تری نشان می‌دهند.

Akpochafo (2020) در مطالعه‌ای بر روی دانشجویان نیجریه‌ای با استفاده از مدل FIT-Choice نشان داد که علی‌رغم چالش‌های اقتصادی و منزلت پایین حرفه‌ای در نیجریه مطلوبیت اجتماعی و تمایل به مشارکت در توسعه ملی، اصلی‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی هستند.

Augustinienė & Stanišauskienė(2025) در مطالعه کیفی خود، انگیزه‌های افرادی را بررسی کردند که از مشاغل دیگر (مانند مهندسی، پزشکی و هنر) به حرفه معلمی تغییر مسیر داده‌اند. یافته‌های این پژوهش در کشور لیتوانی نشان می‌دهد که علیرغم پایین بودن پرستیژ

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

اجتماعی و حقوق معلمان، این افراد با انگیزه‌های عمیق «درونی» و «نوع‌دوستانه» وارد این حرفه شده‌اند.

در پژوهشی به بررسی دیدگاه Pacursa et al. (2013) دانشجومعلمان نسبت به حرفه معلمی در قالب سه مؤلفه «حرفه»، «رسالت» و «انتخاب» پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که دانشجویان، تدریس را در بالاترین سطح به‌عنوان یک حرفه محترم می‌شناسید و انگیزه اصلی آن‌ها برای ورود به این رشته، الگوبرداری از معلمان پیشین و درک نقش حیاتی این شغل در شکل‌دهی به نسل آینده است.

Li & Guo (2024) در پژوهشی کیفی، انگیزه‌های ورود به شغل معلمی را بررسی نموده و شکل‌گیری انگیزه نوع‌دوستانه را فراتر از یک میل درونی صرف دانسته و آن را حاصل تعامل ساختارهای شناختی-اجتماعی، تجارب عاطفی (مثبت و منفی) و بافت واقع‌گرایانه زندگی (مانند فشار خانواده و ترجیحات شخصی) معرفی کردند.

Trávníčková(2021) در پژوهش خود بیان می‌کند که ۱. دیدگاه دانشجومعلمان در طول تحصیلات دانشگاهی به‌طور قابل‌توجهی تغییر می‌کند. ۲. تمرکز از تجربه عملی آن‌ها به سمت تئوری آموزشی حرکت می‌کند. ۳. تغییری از تمرکز بر «شخصیت» معلمان به سمت «توانایی‌های» آن‌ها وجود دارد.

یافته‌های پژوهش‌های داخلی مانند Khosravi & Bani Amrian (2016) نشان می‌دهد که دانشجویان پسر بیشتر به دلیل امنیت شغلی، فرار از خدمت سربازی، وجود حقوق و مزایا در دوران تحصیل و اصرار والدین به حرفه معلمی روی آورده‌اند و دانشجویان دختر بیشتر به دلیل وجود شأن و منزلت اجتماعی، اصرار والدین و داشتن تعطیلات تابستانی این حرفه را انتخاب کرده‌اند. نتایج پژوهش همچنین از کم‌رنگ بودن انگیزه‌ها و علایق درونی دانشجو معلمان در انتخاب حرفه معلمی حکایت می‌کند.

نتایج پژوهش Sharbatiyan et al . (2024) نشان می‌دهد که می‌توان عوامل اجتماعی ـ اقتصادی را یکی از دلایل اصلی غلبه انگیزه‌های بیرونی در میان دانشجو معلمان دانست.

Eghtesadi Roudi (2017) در پژوهش خود دریافت که انگیزه تقدس شغل معلمی که در مقیاس FIT-Choice به آن توجهی نشده مهم‌ترین انگیزه است و پس‌ازآن انگیزه‌های کارکردی اجتماعی شامل کمک به بهبود اجتماع، شکل‌دهی آینده کودکان و نوجوانان، انگیزه ارزش درونی و توانایی تدریس و تجربیات یادگیری و آموزش قبلی قرار دارند. همچنین، انگیزه‌های انتخاب

شغل معلمی در میان دانشجویان رشته‌های علوم انسانی قوی‌تر از دانشجویان رشته‌های علوم پایه گزارش شده است.

Ghavami Rad et al (2015) به مقایسه عوامل مؤثر در انتخاب و تداوم شغل معلمی بین معلمان ابتدایی و دانشجو معلمان پرداخته و به نتیجه رسیدند که معلمان بیش از دانشجویان تحت تأثیر عوامل درونی (مانند ذوق شخصی، پاداش‌های اخلاقی و امکان رشد) و عوامل مادی (نظیر درآمد و کیفیت زندگی کاری) قرار دارند. در مقابل، برای دانشجومعلمان عوامل بیرونی شامل شأن و منزلت اجتماعی، شرایط محیطی و امنیت شغلی محرک‌های اصلی انتخاب این حرفه محسوب می‌شوند.

Mahmoudi et al(2021) در مطالعه‌ای بر روی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان شرقی، دریافتند که مشارکت اجتماعی، توانایی و ارزش درونی و علاقه به کار با کودکان و نوجوانان اصلی‌ترین انگیزه‌های انتخاب این شغل هستند.

روش

پژوهش حاضر با هدف درک عمیق و واکاوی تجربه‌ی زیسته و دیدگاه‌های دانشجومعلمان در خصوص عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی و تصمیم آنان برای ورود به این شغل انجام شده است. با توجه به ماهیت موضوع که ریشه در ادراکات، ارزش‌ها و انگیزه‌های فردی دارد، این مطالعه از منظر پارادایم تفسیرگرایی و با بهره‌گیری از رویکرد کیفی انجام شده است.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجومعلمان شاغل به تحصیل در پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان غربی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. تعداد ۳۲ دانشجو معلمان از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد تا دیدگاه‌های متفاوتی از میان دانشجویان رشته‌های مختلف (علوم انسانی و علوم پایه) و هر دو جنسیت (دختر و پسر) گردآوری شود. فرآیند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت؛ به‌طوری‌که پس از مصاحبه با تعدادی از دانشجویان، داده‌های جدیدی که منجر به تولید کد یا طبقه جدیدی شود، مشاهده نگردید. ابزار در این پژوهش، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۵۰ دقیقه به طول انجامید و با کسب اجازه از مشارکت‌کنندگان، ضبط و سپس کلمه به کلمه مکتوب گردید.

ویژگی‌های افراد نمونه در جدول ۱. ذکر شده است.

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

جدول ۱. جدول توزیع فراوانی و درصد مصاحبه‌شوندگان به تفکیک رشته‌ی تحصیلی

رشته	فراوانی	درصد فراوانی
علوم انسانی (دختر)	۱۰	۳۱
علوم انسانی (پسر)	۸	۲۵
علوم پایه (دختر)	۷	۲۲
علوم پایه (پسر)	۷	۲۲
مجموع	۳۲	۱۰۰

برای تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، از روش تحلیل مضمون با رویکرد استقرایی و نرم‌افزار MAXQDA استفاده شد. فرآیند تحلیل در سه مرحله انجام گرفت: ۱. کدگذاری باز: استخراج مفاهیم اولیه و جملات کلیدی از متن مصاحبه‌ها. ۲. کدگذاری محوری: دسته‌بندی کدهای مشابه در ذیل مقوله‌های فرعی (مانند علاقه شخصی، حقوق و مزایا، جایگاه دینی). ۳. کدگذاری انتخابی: انتزاع مقوله‌های اصلی (تم‌های محوری) شامل عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی-حرفه‌ای.

یافته‌ها

بعد از پیاده‌کردن م صاحبه‌ها و چندین بار برر سی بین کدها، پنج مقوله ا صلی از م صاحبه‌های دانشجو معلمان استخراج گردید. این پنج دسته شامل عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی-حرفه‌ای بودند که به‌طور کامل در جداول زیر آورده شده است.

جدول ۲. تحلیل داده‌های عوامل مؤثر بر انتخاب شغل از دیدگاه دانشجو معلمان

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
عوامل فردی	امنیت روانی	موجب آرامش، توجه به روابط انسانی، امنیت روانی، حمایت های روانی، اهمیت داشتن آرامش روانی در محیط کار، شرایط روانی نسبی، شناخت خویش، احساس اثرگذار بودن، شناخت بیشتر از خودم و جامعه، پیدا کردن خود واقعی در کلاس درس، حس مفید بودن، رشد شخصی، کمک به دیگران
	علاقه به محیط آموزشی	رضایت از کار در محیط مدرسه، داشتن توانایی انجام شغل، رضایت از یاددادن به دیگران، حس مفید بودن در زمان یاددهی به کسی، داشتن حس مسئولیت اجتماعی، حس سرزندگی و نشاط کنار دانش آموزان، احساس مسئولیت اجتماعی، فرد اثرگذار و مهربان برای بچه‌ها علاقه به حضور در مکان‌های آموزشی، کسب تجربه، علاقه به ارتباط با بچه‌ها، علاقه به آموزش، حضور در کلاس، علاقه

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
		به آموزش بچه‌ها، علاقه به آموزش، علاقه خود به آموزش‌وپرورش، علاقه بیشتر به آموزش دانش آموزان، علاقه و عشق به یادگیری و یاددهی
	علاقه شخصی	علاقه و انگیزه فردی و اجتماعی تا اقتصادی، علاقه کودکی، علاقه و میل درونی، انتخاب از بین فرصت‌های دیگر، علاقه شخصی، آرزوی معلم شدن، علاقه و انتخاب آگاهانه، علاقه قلبی، علاقه و اشتیاق زیاد به معلمی
	میل به شناخت خویش	احساس معنا داشتن، شناخت بیشتر از خودم و جامعه، پیدا کردن خود واقعی در کلاس درس، حس مفید بودن رشد شخصی، معلمی فرصت شناخت از خود
عوامل اجتماعی	منزلت اجتماعی	کلید پیشرفت جامعه ارتقا جایگاه معلم، عدم توجه به ارزش اصلی معلم، مورداحترام بودن معلم، قابل‌احترام ازنظر شخصیتی و ارتباط اجتماعی، الهام‌بخش بودن شغل در جامعه، اعتماد زیاد به معلمان، جایگاه اجتماعی قابل‌احترام، جایگاه عالی، داشتن جایگاه ارزشمند، داشتن جایگاه مناسب در جامعه، نگرش مثبت به شغل معلمی در جامعه، تأثیرگذارترین شغل، پیشرفت جامعه وابسته به معلم، ریشه همه حرفه‌ها، شریف‌ترین شغل، برخورداری از جایگاه ویژه، احترام به دانشجو معلمان و معلمان، محترم بودن جایگاه معلمی، تأثیر مهم عوامل اجتماعی، اهمیت شغل معلمی در جامعه، احترام اجتماعی معلم، جایگاه معلم در جامعه، دیدگاه مثبت مخصوصاً نسبت به معلمان خانم، احترام اجتماعی، احترام به شغل معلمی در جامعه، جایگاه معلم در جامعه، تأثیر معلمان دوران تحصیل در ایجاد علاقه، جایگاه فرهنگی و اجتماعی، احترام به معلمان در جامعه، تجربیات فرهنگی – اجتماعی، شریف‌ترین شغل، منزلت بالا
	تأثیر خانواده	اصرار خانواده موجب افزایش علاقه، علاقه خانواده به تحصیل، احترام به نظر خانواده، شغل خانوادگی، رضایت افراد خانواده از شغل فرهنگی، اکثر افراد خانواده فرهنگی‌اند، ترغیب و تشویق خانواده، تجربیات فردی و اجتماعی، اصرار خانواده
	اشتیاق برای اثرگذاری بر جامعه	ایجاد مسئولیت‌پذیری، آموزش سواد، ایجاد الگوهای رفتاری، ایجاد فرصت برای پیشرفت در جامعه، ایجاد آمادگی رؤیایی با مشکلات در دانش آموزان، ایجاد توسعه پایدار، ایجاد دانش و مهارت در نسل آینده، آماده کردن دانش آموزان برای زندگی، تربیت‌کننده نسل آینده، عامل کاهش نابرابری‌ها در جامعه، حساس بودن شغل در جامعه، تأثیرگذار بود شغل معلمی در جامعه، عامل تغییر در زندگی، کارکرد اجتماعی معلم، خدمت به جامعه، ایجاد تغییرات مثبت در جامعه، تعامل با مردم، تأثیر بر رشد افراد، تأثیرگذاری بر نسل آینده، کمک به دیگران، اهمیت به پرورش دانش آموزان، مشارکت در ساختار آموزشی، انتقال دانش به نسل

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
		آینده، هدف خدمت به خلق
عوامل فرهنگی	جایگاه دینی و معنوی	ارزش معنوی بالا، داشتن ارزش معنوی بالا، تأثیرگذاری عمیق شغل معلمی، داشتن جایگاه والا در کلام بزرگان، مقدس بودن شغل معلمی، الهام‌بخش بود برای دانش آموزان، داشتن ارزش معنوی بالای شغل معلمی، معلمی به‌عنوان هدف نه شغل، اهمیت دینی و فرهنگی شغل معلمی، معلمی هنر نه شغل، ارزش‌های انسانی و اجتماعی، مقدس بودن جایگاه معلمی در جامعه، کارکردن بدون توقع، جایگاه فرهنگی، نقش حیاتی در آموزش نسل آینده، ساختن آینده نسل، نقش اصلی در آموزش مهارت‌های تفکر، شکل‌گیری شخصیت و باورهای نسل آینده، نقش ارزشمند و تأثیرگذار، پرورش نسل آینده، ساختن نسل‌های آینده، عدم توجه به جایگاه فقط انجام‌وظیفه، راهنما و الگو، رسالت انسانی، پایه‌گذار علم و فرهنگ، ایجاد الگوهای فرهنگی، ایجاد الگوهای اخلاقی، احترام به معلمی در فرهنگ ما، جایگاه اجتماعی و فرهنگی ارزشمند، جایگاه والای معلمی در فرهنگ جامعه، جایگاه بالای اجتماعی و فرهنگی، مهم بودن احترام به شغل معلمی، احترام به معلم در خانواده‌ام
عوامل اقتصادی	حقوق و مزایا	تأثیر عوامل اقتصادی در انتخاب، داشتن بیمه و خدمات بازنشستگی، حقوق و مزایای برای دانشجو معلمان خوبه، حقوق و مزایای مناسب، حقوق ثابت و بیمه، تأثیر حقوق در انتخاب، تأثیر عامل اقتصادی، مسائل اقتصادی عامل ادامه شغل، تأثیر داشتن حقوق در انتخاب، مستقل شد، انتخاب به خاطر درآمد ماهیانه، به دلیل شرایط اشتغال، شاغل شدن، حقوق مناسب، داشتن درآمد، داشتن شغلی در حوزه آموزش، شرایط اقتصادی خانواده، توجه خانواده به مستقل بودن، تأثیر شرایط اقتصادی، شرایط بازار کار
عوامل محیطی و حرفه‌ای	شرایط محیطی	فعالیت در همه مناطق، لذت‌بخش و معنادار بودن فضای مدرسه، محیط مناسب مدارس، وجود امکانات برای آموزش، شرایط فیزیکی مناسب، شرایط مناسب بعضی مدارس، لذت بردن از حضور در مدرسه، جو فرهنگی سالم، شرایط روانی مناسب، محیط ایمن و سالم، بچه‌های منبع انرژی در مدرسه، پویایی محیط، جذابیت محیط مدرسه، بهترین شغل ازنظر مکانی برای خانم‌ها
	شرایط شغلی و استقلال حرفه‌ای	تایم کاری مناسب، داشتن تعطیلات زیاد، مشخص بودن وظایف، خاص کردن فضا به‌وسیله خلاقیت موجب حس استقلال، در عین محدودیت وجود فضای برای خلاقیت، ارائه مطالب به شکل جذاب نشان آزادی عمل، داشتن استقلال کامل، خلاقیت در روش تدریس، استقلال در تعامل با دانش آموزان، عدم دخالت مستقیم در کار، استقلال در مدیریت کلاس، استقلال در نحوه تدریس، استفاده از

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
		روش های متنوع تدریس و خلاقیت در کار، استقلال در انتخاب روش های ارزشیابی، استقلال در حد تعادل، مناسب بودن شرایط ازنظر فرهنگی و اجتماعی، پر انرژی بودن دانش آموزان، تعامل اجتماعی بالا، تعاملات انسانی مثبت، مدیریت خوب، حمایت اجتماعی، امنیت شغلی، پایدار و رسمی بودن شغل، نیاز همیشگی به معلم، عدم وجود مانع برای پیشرفت، موفقیت در شغل، ارتقا در جایگاه شغلی، آینده شغلی روشن، رشد در زمینه‌های غیر از روش تدریس، پیشرفت و ارتقا همگام با جامعه، دریافت به موقع حقوق، تأمین نیازها، حمایت‌های ساختار، ایجاد امنیت شغلی، شغلی با چالش‌ها و فرصت‌های خاص، پیشرفت و ارتقا موجب ایجاد امنیت و رضایت شغلی

نکته‌ای که در پژوهش‌های قبلی هم به آن اشاره شده بود، تفاوت انگیزه‌های دختران و پسران برای انتخاب این حرفه است. برای اینکه ببینیم در پژوهش ما هم‌چنین تفاوتی هست، یافته‌ها را بر اساس جنسیت تفکیک نموده‌ایم که در جداول ۳؛ و ۴. مشاهده می‌شود.

جدول ۳. فراوانی کدهای انتخابی مربوط به مصاحبه‌شوندگان پسر

کدهای انتخابی	فراوانی	درصد فراوانی
عوامل محیطی و حرفه‌ای	۵۶	۲۵/۹۲
عوامل اجتماعی	۴۳	۱۹/۹۰
عوامل فردی	۴۹	۲۲/۶۸
عوامل اقتصادی	۴۱	۱۸/۹۸
عوامل فرهنگی	۲۷	۱۲/۵
کل	۲۱۶	۱۰۰

بر اساس نتایج یافته‌های جدول ۳. از بین عوامل شناسایی‌شده در انتخاب شغل معلمی در بین داوطلبان پسر بالاترین درصد فراوانی (۲۵/۹۲) مربوط به متغیر عوامل محیطی و حرفه‌ای و در رتبه دوم عوامل فردی (۲۲/۶۸)، رتبه سوم عوامل اجتماعی (۱۹/۹۰)، رتبه چهارم عوامل اقتصادی (۱۸/۹۸) و کمترین درصد فراوانی (۲/۵) مربوط به عوامل فرهنگی بود.

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

جدول ۴. فراوانی کدهای انتخابی مربوط به مصاحبه‌شوندگان دختر

کدهای انتخابی	فراوانی	درصد فراوانی
عوامل محیطی و حرفه‌ای	۷۰	۲۸/۲۲
عوامل اجتماعی	۶۲	۲۵
عوامل فردی	۶۴	۲۵/۸
عوامل اقتصادی	۱۶	۶/۴۵
عوامل فرهنگی	۳۶	۱۴/۵۱
کل	۲۴۸	۱۰۰

بر اساس نتایج یافته‌های جدول ۴. از بین عوامل شناسایی‌شده در انتخاب شغل معلمی در بین داوطلبان دختر بالاترین درصد فراوانی (۲۸/۲۲) مربوط به متغیر عوامل محیطی و حرفه‌ای و در رتبه دوم عوامل فردی (۲۵/۸)، رتبه سوم عوامل اجتماعی (۲۵)، رتبه چهارم عوامل فرهنگی (۱۴/۵۱) و کمترین درصد فراوانی (۶/۵۴) مربوط به عوامل اقتصادی بود. بر اساس مقایسه نتایج دو گروه دختران و پسران ازنظر ترتیب اهمیت عوامل محیطی، عوامل فردی و عوامل اجتماعی برای هر دو گروه یکسان بود. تنها تفاوت در عوامل اقتصادی و عوامل فرهنگی بود که در بین گروه پسران عوامل اقتصادی اهمیت بیشتری نسبت گروه دختران داشت و در بین گروه دختران عوامل فرهنگی اهمیت بیشتری نسبت گروه پسران در زمینه انتخاب حرفه معلمی وجود داشت.

نمونه‌ای متن مصاحبه در دو گروه پسران و دختران

عوامل حرفه‌ای محیطی/ شرایط حرفه‌ای

(مصاحبه‌شونده پسر): *«به نظرم ابتدایی‌ترین شرط کاری یک معلم امنیت شغلی است.»*
(مصاحبه‌شونده دختر): «معلمی یکی از مشاغل نسبتاً پایدار در سیستم دولتی یا آموزش رسمی است و خطر اخراج یا بی‌ثباتی شغلی در آن پایین‌تر است.»

عوامل اقتصادی/ حقوق و مزایا

(مصاحبه شونده پسر): «خیلی *به خاطر حقوق ماهیانه و استخدام رسمی و معافیت از سربازی این حرفه را انتخاب می‌کنند.»*
(مصاحبه‌شونده دختر): «*شرایط اقتصادی و وضعیت متوسط خانواده‌ی ما این شرایط را برای کار کردن ایجاد کرده بود.»*

عوامل فردی / علاقه شخصی

(مصاحبه‌شونده پسر): «*شغل را با توجه به علاقه‌ی خودم معلمی بودن را انتخاب کردم.*»
(مصاحبه‌شونده دختر): «*از همون دوران کودکی همیشه معلمی برای من یک رؤیا بود.*»

عوامل اجتماعی/ شأن اجتماعی

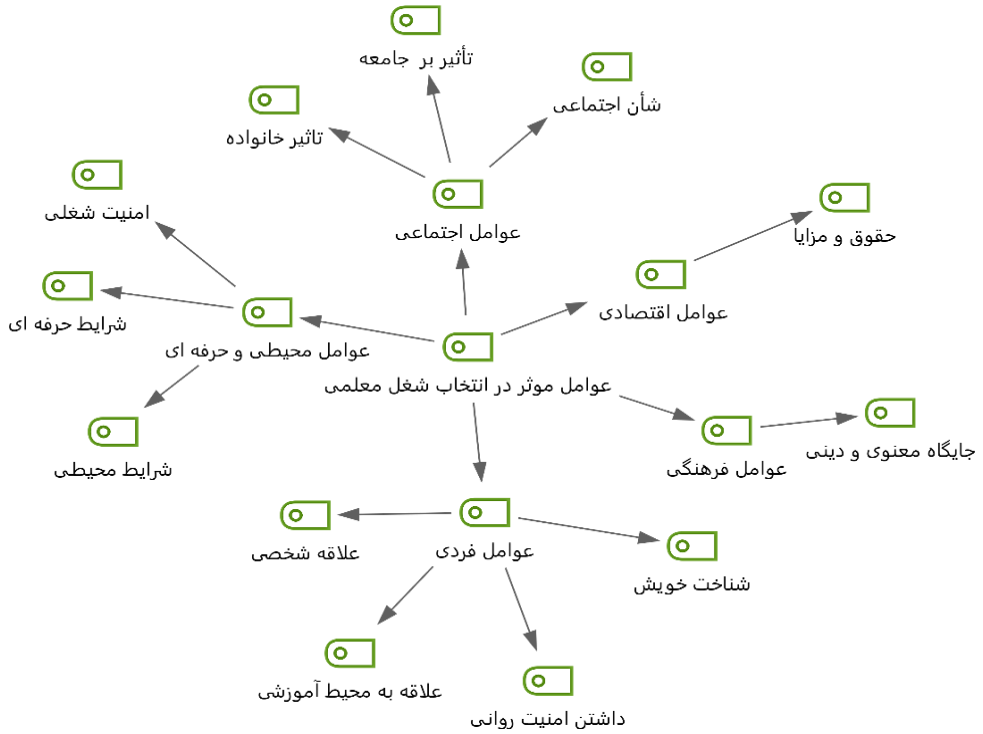
(مصاحبه‌شونده پسر): «*معلمانی که صادقانه دل به کار می‌دهند همیشه از احترام عموم برخوردارند.*»
(مصاحبه‌شونده دختر): *ازنظر من شغل معلمی یکی از شریف‌ترین شغل‌هاست.*

عوامل فرهنگی/ جایگاه فرهنگی

(مصاحبه‌شونده پسر): «*معلم به‌عنوان راهنمای جامعه و مربی فرزندان به‌عنوان یک الگو و انسان تحصیل‌کرده جایگاه و مسئولیت‌های بخصوصی دارد.*»
(مصاحبه‌شونده دختر): «*معلمی شغل انبیاست و معلم مثل چراغی است که راه را نشان می‌دهد و هدایتگر در عرصه‌ی تعلیم و تربیت است و قطعاً جایگاه والایی دارد.*»

برای شفاف‌تر شدن روابط بین عوامل ذکر شده، مدل مفهومی زیر ترسیم شده است.

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

مدل مفهومی: عوامل مؤثر در انتخاب شغل معلمی از دیدگاه دانشجو معلمان

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تحلیل کیفی عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی از دیدگاه دانشجومعلمان بود. یافته‌ها نشـــان داد که انتخاب شـــغل معلمی پدیده‌ای چندوجهی اســـت و از تعامل پیچیده عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی-حرفه‌ای شکل می‌گیرد.

عوامل فردی به انگیزه‌های درونی دانشجومعلمان اشاره دارد که به شغل معلمی معنا می‌بخشد و احساس رضایت شخصی را فراهم می‌آورد. بر اساس یافته‌های پژوهش، مؤلفه‌هایی همچون علاقه شخصی، علاقه به محیط آموزشی، امنیت روانی، احساس مفید بودن، رشد فردی و شناخت خویش در انتخاب این حرفه نقش اساسی دارند. بسیاری از مشارکت‌کنندگان معلمی را فرصتی برای تحقق علایق درونی و تجربه احساس اثرگذاری بر دیگران دانسته‌اند. این نتایج با یافته‌های Heinz(2015)، Bergmark et al. (2018) و Alvariñas-Villaverde et al. (2022) همسو است که بر نقش پررنگ انگیزه‌های درونی در انتخاب حرفه معلمی تأکید دارند. بااین‌حال، در

پژوهش ما پیوند میان علاقه فردی و دستیابی به آرامش و امنیت روانی پررنگ‌تر از مطالعات پیشین مشاهده شد.

عوامل اجتماعی ناظر بر برداشت دانشجومعلمان از جایگاه اجتماعی معلم و تأثیر محیط اجتماعی، به‌ویژه خانواده، بر تصمیم انتخاب شغل آنان است. یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌هایی مانند منزلت اجتماعی معلم، تأثیر خانواده و کارکرد اجتماعی این حرفه در تربیت نسل آینده و پیشرفت جامعه، نقش قابل‌توجهی در انتخاب شغل معلمی دارند. این نتایج با پژوهش‌های Yüce et al. (2013)، Pacursa et al. (2023) و Akpochafo (2020) همخوانی دارد و نشان می‌دهد که نگاه خدمت محور به معلمی همچنان در ذهن دانشجومعلمان زنده است. درعین‌حال، همانند نتایج Sharbatiyan et al . (2024)، نقش شرایط اجتماعی و اقتصادی خانواده در تقویت انگیزه‌های بیرونی نیز تأیید شد.

عوامل فرهنگی به ارزش‌ها و باورهای فرهنگی و دینی مرتبط با حرفه معلمی اشاره دارد. در این پژوهش، جایگاه دینی و معنوی معلمی و تلقی آن به‌عنوان رسالت انسانی و اخلاقی، از مؤلفه‌های برجسته این عامل بود. دانشجومعلمان معلمی را فراتر از یک شغل دانسته و آن را نقشی مؤثر در شکل‌دهی شخصیت و باورهای نسل آینده تلقی کرده‌اند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های داخلی به‌ویژه مطالعه Eghtesadi Roudi (2017) همسو است و نشان می‌دهد که بعد فرهنگی و معنوی معلمی در بافت اجتماعی ایران همچنان نقشی تعیین‌کننده دارد؛ موضوعی که در برخی مطالعات بین‌المللی کمتر به آن پرداخته شده است.

عوامل اقتصادی به ملاحظات معیشتی و امنیت شغلی مرتبط با حرفه معلمی مربوط می‌شود. مؤلفه‌هایی مانند حقوق و مزایا، بیمه، امنیت شغلی و درآمد ثابت در این دسته قرار می‌گیرند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این عوامل اگرچه در تصمیم دانشجومعلمان اثرگذارند، اما اغلب به‌عنوان عامل مکمل و تسهیل‌کننده عمل می‌کنند و به‌ندرت به‌تنهایی تعیین‌کننده انتخاب شغل معلمی هستند. این نتایج با یافته‌های Heinz (2015)، Khosravi & Bani Amrian (2016) و Sharbatiyan et al . (2024) همخوانی دارد.

عوامل محیطی - حرفه‌ای به ویژگی‌های محیط کار و شرایط حرفه‌ای شغل معلمی اشاره دارد. مؤلفه‌هایی نظیر فضای مدرسه، تعاملات انسانی، استقلال حرفه‌ای، امکان خلاقیت در تدریس و آینده شغلی روشن در این عامل شناسایی شد. نتایج این بخش با پژوهش‌های Efe et al . (2012)، Trávníčková (2021) و Ghavami Rad et al . (2015) همسو است و نشان می‌دهد

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

که کیفیت محیط کاری و احساس حمایت و استقلال حرفه‌ای، نقش مهمی در شکل‌گیری نگرش مثبت دانشجومعلمان نسبت به حرفه معلمی ایفا می‌کند.

درمجموع، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که انتخاب شغل معلمی، نتیجه تعامل پیچیده میان انگیزه‌های درونی، ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، شرایط اقتصادی و ویژگی‌های محیط حرفه‌ای است. این نتایج بر ضرورت اتخاذ رویکردی جامع و واقع‌بینانه در سیاست‌گذاری‌های مرتبط با جذب، آموزش و نگهداشت معلمان تأکید دارد. رویکردی که بتواند هم‌زمان به ابعاد فردی و ساختاری این انتخاب شغلی توجه کند.

پیشنهادهای کاربردی

بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود:

۱. دانشگاه فرهنگیان با طراحی سازوکارهای منظم، انگیزه‌ها و نگرش‌های دانشجومعلمان را در طول دوران تحصیل پایش نماید.

۲. برنامه‌های آموزشی و حمایتی متناسب با تفاوت‌های فردی و انگیزشی دانشجویان تدوین شود تا از کاهش علاقه و فرسودگی حرفه‌ای پیشگیری شود.

۳. در برنامه‌های در سی، ابعاد فرهنگی، اجتماعی و حرفه‌ای شغل معلمی بیش‌ازپیش برج سته شود تا هویت حرفه‌ای دانشجومعلمان تقویت گردد.

۴. پیشنهاد می شود انجمن‌های منظمی در فضای مجازی ایجاد شود تا اساتید و دانشجویان با هم گفتگو کنند. این کار باعث تقویت انگیزه دانشجویان و درک اهمیت نقش معلم در جامعه و جهان می‌شود و نهایتاً زندگی حرفه‌ای و شخصی موفق‌تری برای آن‌ها فراهم می‌کند (Pacursa et al., 2023).

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آن‌هاست.

مشارکت نویسندگان

این مقاله با مشارکت و همکاری صددرصدی هر چهار نویسنده نگاشته شده است.

بیانیه دسترسی به داده‌ها

داده‌های حاصل از این پژوهش شامل پیاده‌سازی مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با دانشجومعلمان است. داده‌های کدگذاری‌شده با درخواست از نویسنده مسئول قابل‌دسترس خواهد بود.

اعلامیه هوش مصنوعی مولد و فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی در فرایند نگارش

متن اعلامیه: در طول آماده‌سازی این اثر، نویسندگان از DeepSeek برای اصلاح زبان و بهبود ویرایش استفاده کردند. پس از استفاده از این ابزار، نویسندگان محتوا را به‌طور کامل بررسی و اصلاح کردند و مسئولیت کامل نسخه نهایی را بر عهده گرفتند.

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است».

سپاسگزاری

از تمامی اساتید و دانشجو معلمانی که در این پژوهش همکاری داشتند، قدردانی می‌شود.

ORCID

Sakineh hobbi gharatapeh http://orcid.org/0000-0002-4963-8668
Leila firouzi http://orcid.org/0009-0003-9797-7781
Mohammad Hassani http://orcid.org/0000-0002-6421-429X
Farzaneh durud http://orcid.org/0009-0005-7450-3916

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

منابع

ابراهیمی، ایوب، زین‌آبادی، حسن‌رضا، و هداوندی، محمدرضا. (۱۳۹۶). مطالعه کیفی عوامل مؤثر بر تمایل به ماندگاری دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان، وزارت آموزش و پرورش: مطالعه موردی استان تهران. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، *۶*(۲)، ۱۲۱–۱۴۶. https://doi.org/10.22099/jsli.2016.3821

ادیب‌منش، مرزبان. (۱۴۰۳). تبیین مؤلفه‌های شایستگی و اثربخشی معلمان جدید: به‌استثنای مهارت‌آموزان. *فصلنامه نظریه و عمل در تربیت معلمان*، *۱۰*(۱۸)، ۱۸۵–۲۰۳. https://doi.org/10.48310/itt.2024.15054.804

اقتصادی‌رودی، احمدرضا. (۱۳۹۶). نظریه انتظار-ارزش و مدل FIT-Choice: چارچوب‌هایی برای مطالعه انگیزه‌های دانشجومعلمان پردیس شهید بهشتی مشهد برای معلم شدن. *سیاست‌گذاری در تربیت معلم*، *۱*(۲)، ۲۹–۵۳. https://doi.org/10.22099/jsli.2016.3821

بهرامی، گودرز، متقی، ابراهیم، باصری، علی، نوابخش، مهرداد، و میرزایی، خلیل. (۱۳۹۹). مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر جایگاه اجتماعی معلم. *فصلنامه نظریه و عمل در تربیت معلمان*، *۶*(۹)، ۱۳۱–۱۵۸. https://doi.org/10.30473/itt.2020.52148.1085

خسروی، رحمت‌اله، و بنی‌عامریان، مریم. (۱۳۹۵). *کاوشی بر منطق انتخاب حرفه معلمی توسط دانشجومعلمان (مورد: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی)*. دومین همایش ملی تربیت معلم، اصفهان. https://civilica.com/doc/483513

دهنوی، میترا، جعفری ثانی، حسین، کرمی، مرتضی، و سادات رضوانیان، مهرناز. (۱۴۰۳). مطالعه پدیدارشناختی انتظارات و تجارب معلمان از آماده‌سازی آنان متناسب با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. *فصلنامه نظریه و عمل در تربیت معلمان*، *۱۰*(۱۸)، ۲۰۵–۲۱۹. https://doi.org/10.48310/itt.2024.16720.961

شربتیان، محمدحسن، قربانی، علیرضا، و خفته، الناز. (۱۴۰۴). پدیدارشناسی شکل‌گیری انتخاب حرفه معلمی و ورود به دانشگاه فرهنگیان از نگاه دانشجومعلمان (مورد مطالعه استان خراسان رضوی). *مطالعات سیاست‌گذاری تربیت معلم*، *۶*(۴)، ۱–۲۸.

قاسم‌زاده علیشاهی، ابوالفضل، نعمتیان، محمدحسین، و رزاقی، محمد. (۱۴۰۳). نقش دانش و نگرش معلمی مرتبط با حرفه معلمی بر شایستگی‌های حرفه‌ای و خودکارآمدی شغلی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان تبریز. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، *۱۳*(۱)، ۱–۱۷. https://doi.org/10.48310/pma.2024.3512

قوامی‌راد، زینب، آیتی، محسن، و اکبری‌بورنگ، محمد. (۱۳۹۴). *مقایسه عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی و دلایل ماندگاری شغلی در بین دانشجومعلمان مرکز تربیت معلم امام سجاد (ع) و معلمان دوره ابتدایی شهر بیرجند*. مجموعه مقالات همایش ملی آموزش ابتدایی، بیرجند، ایران. https://sid.ir/paper/858343/fa

محمودی، فیروز، حبیبی، حمدالله، و خان‌زاده مقصودلو، جعفر. (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر انتخاب شغل معلمی از دیدگاه دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان شرقی. *اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۷*(۳)، ۳۳–۵۵.

مهدی‌مقدم، امیرحسین، غلامی، زهرا، و غفوری، امید. (۱۴۰۱). راهکارهای عملی برای ارتقای انگیزش شغلی معلمان. *مجله دستاوردهای نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش‌وپرورش، ۵*(۵۶)، ۴۴–۵۴. https://www.magiran.com/p2558490

References

Adibmanesh, M. (2024). Explaining the components of competence and effectiveness of new teachers: With the exception of skill-learners. *Quarterly Journal of Theory and Practice in Teacher Education*, 10(18), 185–203. https://doi.org/10.48310/itt.2024.15054.804 [In Persian]

Akpochafo, G. O. (2020). Factors influencing undergraduates' choice of teaching as a career (FIT-Choice) in Nigeria. *International Journal of Education and Practice*, *8*(1), 121–133. https://doi.org/10.18488/journal.61.2020.81.121.133

Alvariñas-Villaverde, M., Domínguez-Alonso, J., Pumares-Lavandeira, L., & Portela-Pino, I. (2022). Initial motivations for choosing teaching as a career. *Frontiers in Psychology*, *13*, Article 842557. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.842557

Asadpour, M., Hashemi Bakhshi, M., Mirzapour, P., & Mehrnesa. (2025). The motivational role of teachers: A systematic review of key factors influencing students' academic motivation. *European Journal of Psychology of Education, 40*, Article 133. https://doi.org/10.1007/s10212-025-01039-0 [In Persian]

Augustinienė, A., & Stanišauskienė, V. (2025). Motives for choosing the turn to a teaching career. *Frontiers in Education*, *10*, Article 1606598. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1606598

Bahrami, G., Mottaqi Ebrahim, Baseri, A., Navabakhsh, M., & Mirzaei, K. (2020). A sociological study of factors affecting the social status of teachers. *Quarterly Journal of Theory and Practice in Teacher Education*, 6(9), 131–158. https://doi.org/20.1001.1.26457156.1399.6.9.7.2 [In Persian]

Bergmark, U., Lundström, S., Manderstedt, L., & Palo, A. (2018). Why become a teacher? Student teachers' perceptions of the teaching profession and motives for career choice. *European Journal of Teacher Education*, *41*(3), 266–281. https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1448784

Çakmak, M. (2008). Concerns about teaching process: Student teachers' perspective. *Educational Research Quarterly*, *31*(3), 57–77. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ788430.pdf

Dehnavi, M., Jafari Sani, H., Karami, M., & Sadat Rezvanian, M. (2024). A phenomenological study of teachers' expectations and experiences of their preparation in accordance with the Fundamental Transformation Document of Education. *Quarterly Journal of Theory and Practice in Teacher Education*, 10(18), 205–219. https://doi.org/10.48310/itt.2024.16720.961 [In Persian]

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/

Ebrahimi, A., Zeinabadi, H. R., & Hedavandi, M. R. (2017). A qualitative study of factors affecting the retention intention of student-teachers at Farhangian University, Ministry of Education: A case study of Tehran Province. *Educational and School Studies*, 6(2), 121–146. https://doi.org/20.1001.1.2423494.1396.6.2.6.5 [In Persian]

Efe, R., Oral, B., & Efe, H. A. (2012). Student teachers' attitudes toward the teaching profession. In L. Zysberg (Ed.), *Student attitudes* (p. 253). Nova Science Publishers.

Eghtesadi Roudi, A. (2017). Expectancy-value theory and FIT-Choice model: Frameworks for studying motivations of student teachers in Shahid Beheshti Campus of Mashhad for becoming teachers. *Teacher Education Policy*, *1*(2), 29–53. [In Persian]

Eghtesadi Roudi, A. R. (2017). Expectancy-value theory and the FIT-Choice model: Frameworks for studying the motivations of student-teachers at Shahid Beheshti Campus of Mashhad for becoming teachers. *Policy-Making in Teacher Education*, 1(2), 29–53. https://doi.org/10.1001.1.26457725.1396.1.2.2.1 [In Persian]

Ghasemzadeh Alishahi, A., Nematiyan, M. H., & Razzaghi, M. (2024). The role of teacher knowledge and attitude related to the teaching profession on professional competencies and job self-efficacy of student-teachers at Farhangian University of Tabriz. *Educational and School Studies*, 13(1), 1–17. https://doi.org/10.48310/pma.2024.3512 [In Persian]

Ghavami Rad, Z., Ayati, M., & Akbari Bourang, M. (2015). Comparing factors affecting the choice of the teaching profession and reasons for job retention among student-teachers of Imam Sajjad Teacher Training Center and elementary school teachers in Birjand. *Proceedings of the National Conference on Elementary Education*, Birjand, Iran. https://sid.ir/paper/858343/fa [In Persian]

Hanna, F., Andre, L., & Zee, M. (2023). Student teachers' future time perspective and teacher identity: A longitudinal study about students who will become primary school teachers. *Teaching and Teacher Education*, *136*, Article 104382. https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104382

Haruna, P., & Sackey, G. M. (2023). Influence of altruistic, intrinsic and extrinsic motivation on the choice of teaching career in basic education. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, *7*(1), 964–979.

Heinz, M. (2015). Why choose teaching? An international review of empirical studies exploring student teachers' career motivations and levels of commitment to teaching. *Educational Research and Evaluation*, *21*(3), 258–297. https://doi.org/10.1080/13803611.2015.1018278

Khosravi, R. A., & Bani Amerian, M. (2016). An exploration of the logic of choosing the teaching profession by student-teachers (Case: Shahid Rajaee Teacher Training University). *Second National Conference on Teacher Education*, Isfahan. https://civilica.com/doc/483513 [In Persian]

Li, Z., & Guo, W. (2024). Pre-service teachers' altruistic motivation for choosing teaching as a career: Where does it come from? *Frontiers in Psychology*, *15*, Article 1334470. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1334470

Mahmoudi, F., Habibi, H., & Khanzadeh Maghsoudlou, J. (2021). Factors affecting the choice of the teaching profession from the perspective of student-teachers at Farhangian University of East Azerbaijan Province. *Modern Educational Thoughts*, 17(3), 33–55. [In Persian]

Mehdimoghaddam, A. H., Gholami, Z., & Ghafouri, O. (2022). Practical solutions for enhancing teachers' job motivation. *Journal of New Achievements in Psychology, Educational Sciences and Education*, 5(56), 44–54. https://www.magiran.com/p2558490 [In Persian]

Pacursa, L. B., Almoite, A. D., Bata, D. B., & Blando, C. G. (2023). Student teachers' perspectives on teaching: The making of teaching profession as a first choice. *Open Access Library Journal*, *10*(5), 1–12. https://doi.org/10.4236/oalib.1109667

Shaoan, M. R., Namanyane, T., Feng, M., & Arif, M. (2025). A systematic literature review on the importance of teacher recruitment and retention in global educational reform. *Frontiers in Education*, *9*, Article 1447752. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1447752

Sharbatian, M. H., Ghorbani, A. R., & Khoftan, E. (2025). Phenomenology of the formation of choosing the teaching profession and entering Farhangian University from the perspective of student-teachers (Case study: Razavi Khorasan Province). *Teacher Education Policy Studies*, 6(4), 1–28. [In Persian]

Trávníčková, P. (2021). The view of student teachers on the teacher's profession. *Acta Educationis Generalis*, *11*(3), 23–34. https://doi.org/10.2478/atd-2021-0019

Yüce, K., Şahin, E. Y., Koçer, Ö., & Kana, F. (2013). Motivations for choosing teaching as a career: A perspective of pre-service teachers from a Turkish context. *Asia Pacific Education Review*, *14*(3), 295–306. https://doi.org/10.1007/s12564-013-9258-9

Homepage: https://itt.cfu.ac.ir/